

الدال على الخير كفاعله

MIAMALA YA YA LIPA KWA SIMU

UCHAMBUZI

NA HUKUMU YA MATUMIZI YAKE

IMEANDIKWA NA

ABUU DAUDA JUMA BIN DAUD

TANGA PONGWE TANZANIA

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضلَّ له، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وَخَدَهُ لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله.

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ } 1.

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا } 2.

{ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً }.

أما بعد

Baada ya kumhimidi Allaah na kumtakia swala na salamu mtume wake Muhaamad napenda kuitumia fursa hii katika kulibainisha jambo ambalo limewatatiza baadhi ya ndugu zetu, nalo ni kuhusu laini za lipa kwa simu, ambazo zimeenea mitaani kwa sasa na zinatumiwa kwa malengo mbali mbali ikiwemo kuchangishia Michango ya Misikiti na Madrasa nk, na wengine huzitumia kwa lengo la kujipatia kipato, kwa kuwaruhusu wenye kuhitaji kufanya Miamala ya kipesa kwa kupitia Laini zao, kisha wakawakata makato kulingana makubaliano watakayokubaliana, na wengine huzitumia Laini hizo kwa lengo la kulipia Bidhaa mbali mbali wanahitaji kuzinunua.

Baadhi ya ndugu zetu wa bora na vipenzi vyetu, wakatatizika kwenye vipengere mbali mbali vya hizi Laini na swali lao kuu ni kwamba Laini hizi wahusika wamezitoa kwa kuwasaidia wafanya Biashara kulipwa malipo ya Bidhaa zao kupitia hizo Laini sasa je? ukiitumia kwa lengo la aina tofauti na hilo walilolikusudia wahusika utapata dhambi kisheria.?

Wapo baadhi ya Maustadhi ambao ni watu tunaoheshimu mitazamo yao na Maoni yao kwa mtazamo wao wakaona kua haitafaa kuitumia Laini hiyo kinyume na utaratibu waliouweka wenye Makampuni ya Laini za Simu, na ukifanya hivyo utapata dhambi kwa kuwa umeenda kinyume na utaratibu wao hao wanaotoa Laini hizo.

Na wakasema kua jambo hilo la Laini za Lipa kwa Simu linaingia katika Mlango wa Uwakala, katika ile milango ya biashara katika vitabu vya Fiq'hi ya Kiislamu, lakini wakati huo wakashindwa kubaini kua maana ya Uwakala ni Mtu kumuweka mtu mwigine niaba yake ili kufanya jambo lake, na hilo linakataana moja kwa moja na Laini hizi za Lipa kwa Simu, kwa sababu wao hawajakuweka niaba kwenye jukumu lao lolote lile, ama kusema kwamba wao ndio wamiliki halali wa biashara ya kusafirisha pesa kwa njia ya mtandao kutoka Laini moja kwenda Laini nyingine.

Hii sio hoja ya msingi katika hili, kwakua kitendo cha wewe kua mmiliki wa kitu hakukufanyi unapompa mtu kitu basi awe wakala wako, kwani mmiliki wa kampuni ya mabasu akikupa Zawadi ya Bus maana yake na wewe moja kwa moja unageuka kua Wakala wake? Kwa hiyo hii sio hoja ya msingi katika hili swala.

Na ndio maana wao walipokupatia hiyo Laini bila shaka hakuna Uwakala hapo kwakua huwahamishii pesa zao au pesa za wateja wao bali unaitumia kupokelea pesa zako tena za bidhaa zako mwenyewe, na hazina mafungamano yoyote na wenye kampuni ya hiyo Laini.

Hivyo laini hizo haziingi kabisa katika mlango wa uwakala kwa mujibu wa kanuni za kisheria za mlango wa Uwakala katika Fiq'hi ya Kiislamu.

Na asili ya Miamala yote ni halali isipokua kama litakuja andiko la kisheria la kuutoa Muamala huo katika asili ya uhalali kwenda katika uharamu.

Na ndio maana wanachuoni wakairuhusu Miamala mingi tu kufanyika kwa kujengea asili hiyo ya kutopatikana andiko la kisheria la kuiharamisha Miamala hiyo.

Na katika madai yaliyowapelekea kuona kua haifai kutumia Laini hizo kinyume na kulipia Miamala ya kibiashara, au miamala mingine waliyoiruhusu, ni kusema kwao kua huo ndio utaratibu waliouweka watu wa Makampuni ya Laini hizo.

Haya madai kwa mbaali yanaharufu ya utata usipokua makini, lakini kwa hakika hapo hakuna utata wowote kwakua sio kila utaratibu waliouweka watu sheria itakuhukumu kwamba umefanya dhambi endapo utaenda kinyume nao.

Hapa nitalazimika nitoe mfano ambao kila mwenye akili akiuzingatia tu ataelewa,

Mfano wewe ni msimamizi mkuu wa chou kikuu, cha wanafunzi wanaosomea Kilimo, au Afya au Sayansi ya mambo ya anga, na katika

utaratibu kila mwanafunzi haruhusiwi kutoka getini bila ruhusa, wala kumuona mlinzi, na kumuonyesha karatasi ya ruhusa ya kupitia getini.

Swali linakuja je akitokea mwanafunzi akaruka ukuta tena bila ruhusa na kalala nje bila taarifa, atakuwa amefanya dhamabi mbele ya mola wake? Bila shaka kila aliyesoma vyema Fiq-hi ya Kiislamu jawabu analifahamu hapo kwamba huyo mwanafunzi hajapata dhambi Kiislamu, ijapokua kwa mujibu wa taratibu za chou husika atakua amefanya kosa la kinidhamu, hivyo kama watamfukuza chou au kumsamehe hilo ni juu yao ama katika sheria ya Allaah huyo hajapata dhambi kabisa.

Kwa mfano huu utabainikiwa kua sio kila utaratibu uliowekwa na watu basi utapata dhambi endapo utaenda kinyume nao.

Kuna kanuni katika uislamu inasema

كل شرط ليس في كتاب الله فهو باطل وإن كان مئة شرط

Kila Sharti ambalo halipo katika kitabu cha Allaah basi sharti hilo ni batili hata kama yakiwa masharti mia moja

Kwa kanuni hii kila utaratibu unaowekwa na watu Fulani basi utaratibu huo kwanza, tutauangalia je unaenda sambamba na dalili za kisheria au laa, kama ukiendana basi ni wajibu kuufuata na ukienda kinyume utapata dhambi na kama hauendani na dalili za kuharamisha basi utakabaki tu katika asili ya kufaa kuufuata lakini ukiukiuka hutapata dhambi kisheria.

Kwa uchambuzi zaidi endelea kufuatilia Makala hii mpaka mwisho wake na huu ni utangulizi wake

Kwa kumalizia tu huu utangulizi niseme kwamba asili ya madhehebu za kifiq'hi ukiifuatilia kwa kina utagundua kua sababu kuu ni wao kutofautiana katika rai na mitazamo yao, bali baadhi yao ni wanafunzi wa wengine katika wanachuoni hao kwa maana utakuta Imamu Maalik ametofautiana katika rai na Imamu Abuu Hanifa, kisha Imamu Shaafiy akatofautiana na Imamu Maalik katika rai, ambapo Imamu Ahmad naye ametofautiana na Imamu Shaafiy katika rai, hivyo basi si ajabu kwa mwenye kusoma dini kutofautiana kimtazamo na aliyemzidi kielimu katika jambo Fulani ajabu ni mtu kubainikiwa na hoja kisha akazikataa kwakua zimetolewa na mtu ambaye amemzidi kielimu.

Ndugu yangu msomaji, kwakua asili ya Miamala ni uhalali mpaka ije dalili ya kuuharamisha Muamala huo, napenda ni kujuze tu kwamba katika uislamu mambo ya kibiashara na Miamala yote yamewekewa mfumo wake maalumu na kila aina ya Muamala wa kibiashara umewekewa

kanuni zake maalumu, bali isitoshe ukisoma vitabu vya Fiq'hi ya Kiislamu utakuta wameweka mpaka tofauti zinazozingatwa katika miamala ambayo ina sura Fulani ya mfanano, yote hayo ni ili kutopatikana mkanganyiko wakati wa kuamiliana, kwa mfano ukimpa mtu kitu kwa nia ya Sadaka, au Zawadi, hapo sheria yetu inakuambia hiyo ni Miamala miwili tofauti na hukumu zake zinatofauti kubwa.

Uislamu unauhukumu kila Muamala kwa kuzingatia zile taratibu zilizowekwa kisheria.

Kwa mfano ikitokea kampuni ikagawa Laini za Simu bure bila malipo, kisheria tunasema umiliki wa Laini hizo unakua ni wa waliopewa Laini hizo kwakua Zawadi au Sadaka ni umilikishaji halali wa kilichotolewa kwa aliyepewa.

Kwa mujibu wa sheria yetu ukishaampatia mtu kitu basi huruhusiwi kukirudia tena ukakichukua bali huna mamlaka tena ya kumuwekea masharti wala utaratibu wa kukitumia kitu hicho.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْعَائِدُ فِي هَبْتِهِ
كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ»

Imepokewa kutoka kwa Ibn Abbaas Allaah amridhie yeye na baba yake, amesema: amesema Bwana Mtume swala na salamu zimshukie juu yake: mwenye kurudia katika Zawadi yake, ni kama Mbwa anatapika kisha anayarudia matapishi yake.

Hadithi hii ni dalili juu ya uharamu wa kuirudia Zawadi au Sadaka uliyompatia mtu

Amasema Imamu Daqqiq Al-iid Allaah amrehemu katika Ihkaam:

وَفِي الْحَدِيثِ دَلِيلٌ عَلَى الْمَنْعِ مِنَ الرُّجُوعِ فِي الصَّدَقَةِ وَالْهَبَةِ، لِتَشْبِيهِهِ بِرُجُوعِ الْكَلْبِ فِي قَيْئِهِ.

Na ndani ya Hadithi kuna dalili juu ya kuzuia katika kurejea katika Sadaka na Zawadi, kwa kufanana kwake na kurejea Mbwa kwenye Matapishi yake.

Kwa msingi huu watu wa Kampuni za Simu za Mikononi wanatakiwa kufahamishwa kuwa sisi waislamu sheria yetu inatufundisha kwamba mkitupatia Laini zenu za Miamala basi zinageuka kua miliki yetu na hivyo

hata ikitokea mwenye laini amekufa basi ndugu zake watairithi Laini hiyo na kuendelea kuitumia kwa yale yale matumizi halali aliyokua akiyatumia ndugu yao kabla ya kufa kwake. Na huu ndio usahihi wa mambo na sio kama alivyodai mmoja katika ndugu zetu wabora kwenye Makala yake kwamba Laini hizo hazirithiwi.!!! Na mtakuja kuona hapo mbele uchambuzi zaidi wa hili.

Kwa mujibu wa Hadithi hii pia inabatilika kauli ya mwenye kusema kua Laini walizopewa watu na wenye Makampuni ya Simu za Mkononi ni miliki ya Makampuni hayo.

Vipi wamiliki kitu ambacho wameshaakitoa Zawadi? Huoni kama mtu akishatoa Zawadi au Sadaka umiliki unahamia kwa aliyempatia kwa mujibu wa dalili za kiislamu.?

Na ndio maana ikawa ni haramu kwa aliyetoa Zawadi kukirudia tena na kukichukua kitu hicho!

Amesema Imamu Al bukhaariy Allaah amrehemu katika Sahihi yake:

بَابُ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَرْجِعَ فِي هَبْتِهِ وَصَدَقَتِهِ

Mlango, si halali kwa yeyote kurejea kwenye Zawadi yake na Sadaka yake

Huu ni utangulizi tu ambao kwa mbali utakuwa umeshaakupa sura kwamba miamala yote ya kibiashara inatakiwa itazamwe katika Sheria ili kuipa hukumu sahihi, na wala si kutosheka tu na taratibu walizojiwekea watu. Pia asili ya Miamala yote ni halali kuifanya mpaka pale tutakapoipata dalili ya kisheria ya kuuhamisha Muamala huo

Katika mambo tuliyoyajadili katika Makala yetu hii ni

- Ni nani mmiliki wa Laini ya Lipa kwa Simu
- Asili ya Miamala yote ni halali mpaka ipatikane dalili ya kuharamisha
- Maana ya uwakala kisheria
- Kuchukua malipo ya Muamala wa Lipa kwa Simu
- Hukumu ya kuirithi Laini ya Lipa kwa Simu

Na mengine mengi katika Nukta za msingi kuhusu Muamala wa Lipa kwa Simu

Nukta ya kuzingatia, sisi jambo hili tunalijadili kwa mujibu wa sheria yetu ya kiislamu na si kwa matakwa ya wenye Kampuni za Laini za Lipa kwa Simu

وما توفيتي إلا بالله عليه توكلت وإليه أنيب لا إله إلا هو

LAINI ZA LIPA KWA SIMU NI ZAWADI KWA MUJIBU WA DINI YETU YA KIISLAMU

Ndugu yangu msomaji mimi baada ya kuifuatilia kwa kina kadhia hii nimebainikiwa kua hizi laini za Lipa kwa Simu ni Zawadi (Hiba/Hadiya), na utalibaini hilo kwa kuzingatia maana ya Zawadi Hiba Hadiya kwa mujibu wa Dalili na maneno ya Ulamaa wa Kiislamu wenye kuzingatiwa ulimwenguni kwa Elimu zao.

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا أتى بِطَعَامٍ سَأَلَ عَنْهُ أَهْدِيَّةٌ أَمْ صَدَقَةٌ فَإِنْ قِيلَ صَدَقَةٌ قَالَ لِأَصْحَابِهِ كُلُوا وَلَمْ يَأْكُلْ وَإِنْ قِيلَ هَدِيَّةٌ ضَرَبَ بِيَدِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَكَلَ مَعَهُمْ

Imepokewa kutoka kwa Abuu Hurayra Allaah amridhie amesema; alikua Mtume swala na salamu zimshukie juu yake akiletewa Chakula anauliza je ni Zawadi au ni Sadaka? Akiambiwa ni Sadaka anawaambia maswahaba zake kuleni, na akiambiwa ni Zawadi basi haraka huanza kula kwa mkono wake swala na salamu zimshukie juu yake Pamoja nao (maswahaba zake).

1

Miongoni mwa faida za hadithi hii ni kwamba Kiislamu kuna tofauti kubwa baina Zawadi na Sadaka, na ndio maana utaona Mtume swala na salamu zimshukie juu yake alikua hali Sadaka lakini Zawadi anakula.

NINI MAANA YA ZAWADI KIISLAMU

Kwa kua hapo awali nimesema hizi laini za Lipa kwa Simu ni Zawadi hebu tuione maana ya Zawadi kwa mujibu wa kauli za wanachuoni wetu, ili tuone hizi Laini na huduma za lipa kwa Simu zinaingia au haziingia kwenye maana ya Zawadi.?

وهي أن يتبرع في الحياة بتمليك غيره ماله المعلوم

Ni kujitolea katika uhai (ukiwa bado upo hai) kwa kummilikisha mwingine mali yake maalumu.

1 Ameipokea Immu Bukhariy katika kitaabul hiba

Kisha akaeleza maana ya kujitolea kwa kusema:

ومعنى التبرع أنه لا يأخذ عليه مقابلاً

Na maana ya kujitolea ni kwamba yeye hachukui mkabala juu yake (kitu badali yake) ²

Kwa maana hii ni kwamba zawadi ni kile kitu unachompa mtu bure tena bila kutarajia thawabu kama wanavyofanya watu wa mitandao kiuhalisa hawakusudii thawabu katika jambo hilo la Laini za Lipa kwa Simu

Amesema Sheikh Swaaleh Al fawzaan Allaah amuhifadhi:

وهي تملك المال في الحياة بغير عوض

Ni kumilikisha mali katika uhai (ukiwa hai) bila ya badali yoyote ³

Neno Hiba na neno Hadiya vyote vina maana moja hivyo usishangae kuona katika badhi ya vitabu inaelezwa Hadiya ukadhani ni tofauti na Hiba zote ni Zawadi zenye maana n kujitolea kumpatia mtu kitu bila ya badali.

Kwa mujibu wa maana ya Zawadi tuliyoiona hapo tunaona moja kwa moja hizi Laini za Lipa kwa Simu zinaingia humo, kwakua zinatolewa bure bila malipo ama kama utafuata utaratibu wa kimtaani basi utainunua Laini hiyo kwa kulipia service charge ya huyo atakaye kuunganisha, kwakua mara nyingi wanaounganishiwa mtaani ni wale ambao hawajakamilisha baadhi ya vigezo vya wenye kampuni zao hivyo wanaomba kusaidiwa na hao wenye vigezo hivyo kuipata huduma hiyo.

Kwa maana hiyo basi Laini hizi ni Zawadi ya bure kwa wenye hitajio hilo, na kwakua ni Zawadi basi moja kwa moja itachukua kanuni zote za Zawadi kwa misingi yetu ya Kiislamu, hivyo hatuna tena haja ya kuangalia wao wanatakaje bali tutaangalia je dini yetu inatutakaje kwenye muamala huu wa Zawadi.

² Rejea kitabu chake As-sharhul mumti'u mlango wa Hiba

³ Rejea Sherhe ya Umdatul Fiq'hi mlango wa Hiba

NINI MAANA YA UWAKALA

Amesema Ibnu Hajari katika Fat-hul baariy:

وهي إقامة الشخص غيره مقام نفسه مطلقاً أو مقيداً

Uwakala ni usimamishaji wa mtu kumsimamisha mtu mwingine nafasi yake, kwa hali ya kuachilia au kwa kufunga.⁴

Ukiyazingatia maneno haya utabainikiwa na maana sahihi ya uwakala ambayo ni kumuweka mtu mwingine katika nafasi yako afanye jambo lako kwa niaba yako.

Kwa maaa hii sahihi ya Uwakala, utagundua wazi kwamba Laini ya Lipa kwa Simu sio Laini ya Uwakala kwakusosekana kinachowakilishwa ndani yake.

Na yule aliyesajiliwa hiyo Laini kwa ajili ya matumizi ya Lipa kwa Simu hazingatiwi kua ni wakala kisheria.

Ndio maana tukawahoji walioona kua Laini hizi zinaingia katika mlango wa Uwakala je? Ni kipi hapo kilichowakiliswa kwa mujibu wa misingi ya kisheria?

Je Jukumu la kulipa bidhaa ni la hao wenye kutoa Laini hizo mpaka tuseme wewe umekaa niaba yao katika kutekeleza jukumu lao, bila shaka jukumu la miamala ni la mwenye kumiliki Laini kwa wakati huo na si vinginevyo hivyo kumuita kua et!! yeye ni Wakala hilo ni jambo la kufikirisha, ndio maana tukawaambia zitafutieni hizi Laini mlango mwingine na si huu wa Uwakala, kwakua uwakala na kanuni zake vinazikataa Laini hizo kuitwa ni za Wakala kisheria, na hata kama wewe ukiziita bado hilo halitabadilisha uhalisia wake kwani kuna kanuni ya Usuulul Fiq'hi isemayo

العبرة بالحقائق والمعاني لا بالألفاظ والمباني

Mazingatio ni kwenye uhalisia na maana na si kwa matamko na majengo

Kwa hiyo kumuita mtoa hudumu ya Lipa Namba kua ni Wakala, hilo lipo kinyume na maana sahihi ya uwakala kisheria.

⁴ Rejea chou cha biashara katika Fat-hul baariy.

Pia ukirejea katika As-sharhul mumti,u ya Ibnu uthaymeen ametaja vyema kuhusu maana ya uwakala

Na ukisema kwamba makampuni ndio yenye mamlaka ya kuhamisha pesa kwa hiyo kwa kigezo hicho ndio ukampa mtoa huduma ya Lipa kwa Simu sifa hiyo, basi hata wewe unayetumia Laini yako utatakiwa ujiite Wakala kwakua Laini unayoitumia ni miliki ya kampuni pia kwa mtazamo huo, na wao ndio wenye kumiliki biashara ya kusafirisha pesa kimtandao.!!

Lakini swali litaendelea kubaki kwako kua je kisheria wewe hapo umewakiliswa kwenye nini.? Kwenye kuhamisha pesa? Au kwenye nini? Kiukweli hapo jibu halipo na kama litakuwepo basi litakua la kulazimisha sio la kielimu. *والله المستعان*

ASILI KATIKA MIAMALA NI UHALALI MPAKA IPATIKANE DALILI YA KUUHARAMISHA MUAMALA HUO

Ndugu yangu msomaji kwa hakika uislamu una neema kubwa sana kwa wanadamu na katika neema zake ni kwamba kila kila muamala asili yake ni halali kuufanya isipokua ipatikane dalili ya kuuharamisha muamala kwa hiyo haitafaa kututoa katika asili hii ya kielimu bila hoja na dalili za kisheria.

Muamala wa lipa kwa simu ni moja ya miamala ambayo asili yake ni halali kuifanya kwakua asili ya miamala yote ni uhalali ni hii ni kanuni maarufu kwa wasomi wa Fiq-hi ya kiislamu.

Amsema Ibnu Uthaymeen Allaah amrahamu:

الأصل في المعاملات والأفعال والأعيان الأصل فيها الإباحة حتى يقوم دليل على المنع.

Asili ya miamala yote, na vitendo, na dhati ya vitu, ni uhalali mpaka isimame dalili juu ya kuzuia (kuharamisha)

Swali litakuja je? Akija mtu akikuambia muamala Fulani ni haramu ufanyeje? Naam swali hili muhimu sana jawabu lake ameshaatuelekeza mwanachuoni huyu Ibnu Uthaymeen amesema:

فَلَوْ قَالَ قَائِلٌ لَّكَ: هَذَا الْبَيْعُ حَرَامٌ مَاذَا تَقُولُ لَهُ؟ أَقُولُ هَاتِ الدَّلِيلَ

Lau kama atasema msemaji kukuambia wewe: biashara hii ni haramu ni kitu gani utamuambia? Nitamumbia lete dalili. ⁵

⁵ Rejea katika fataawa al haramu al makkiy, na hilo amelisema katika vitabu vingi

Na maneno hayo kwakua ndio msingi basi ulamaa wameuchambua vyema katika vitabu vyao mbali mbali, kiasi kwamba halijifichi hilo kwa kila mwenye kutafuta Elimu ya kisheria

Na dalili wanazotumia wanachuoni katika hili ni nyingi miongoni mwazo ni kauli ya Allaah aliposema

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

Na ni yeye ambaye amekuumbieni vilivyomo ardhini vyote

Kwa kufupisha maelezo narudia kusema kwamba miamala yote wanayofanya watu asili yake ni kufaa isipokua iliyokuja sheria kuiharamisha, hivyo mtu hapaswi kuwakataza watu muamala Fulani bila dalili za kisheria.

Na tulipoutazama Muamala huu wa Lipa kwa Simu kwa kumtoza malipo yule anayetaka kutumia Laini yako uliyopewa Zawadi ya Huduma ya Lipa kwa Simu ili kufanya Muamala wake na mteja wake au kutaka tu kuitumia Laini yako ili kupata unafuu wa makato, bila shaka hakuna neno kuitumia Huduma hiyo kwakuzingatia kua asili ya Miamala ni uhalali pia wala hakuna wasi wasi wa kuingia Ribah apo kwakua kinachofanywa hapo sio kuuza pesa kwa pesa bali ni kulipia huduma unayopewa, kama ambavyo ukiweka pesa yako keshi kwenye laini ya kawaida unaweka bure ila ukitaka kuituma kutoka kwenye Laini yako kwenda kwa mtu mwingine unakatwa gharama ya Huduma hiyo na wenye Kampuni yao.

JE KILA UTARATIBU UNAOWEKWA UKIUKIUKA UNAPATA MADHAMBI

Ndgu yangu Msomaji katika vitu muhimu kuvielewa katika mlango huu wa Miamala ni Nukta hii, kwani wengi walipoielewa vibaya Nukta hii ndipo wakazalisha hukumu ambazo kwa hakika haziendani na Muamala huu wa Lipa kwa Simu, kwa hiyo lazima kwanza tuangalie kieleimu kwamba je? Kila utaratibu wanaojiwekea watu itapasa kuufanyia kazi na kwamba ukikiuka tu unapata dhambi kisheria?

Jawabu ni hapana, na hapa nitakutajia mifano japo mitatu ya kimiamala, ambayo watu wanafanyiana na kuamiliana huko mitaani.

MFANO WA KWANZA

Umeenda Dukani kununua simu mwenye Duka akakuambia nitakuuzia simu yangu kwa bei ya 150000 kwa Sharti unipe lifti ya kwenda nyumbani kwangu kwa Gari yako hii.

Sharti hili au utaratibu huu Kiislamu haupo sawa , si kabla wala baada ya Muamala, na akiuweka utaratibu huo kisha mkauziana simu hiyo, basi wewe sheria inakuruhusu kuondoka zako bila kumpa lifti ya kwenda kwake kama alivyotaka yeye, au kujiwekea utaratibu wake huo.

Sasa ukija wewe ukazitumia dalili za uharamu wa uongo kwa huyu mnunuzi aliyenunua bila kutekeleza utaratibu huo au Sharti hilo, hapo ni ishara ya wazi kua Elimu ya Fiq'hi ya Kiislamu bado hujaielewa vizuri.

Imepokewa katika Hadithi Sahihi ndani ya Sahihi Bukhaariy Mtume swala na salamu zimshukie juu yake amesema:

كُلُّ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَهُوَ بَاطِلٌ وَإِنْ كَانَ مِائَةً شَرْطٍ

Kila Sharti ambalo halipo katika kitabu cha Allaah hilo ni batili hata kama yakiw masharti Mia Moja

Hadithi hii wameitumia wanachuoni wa Kiislamu katika kubatilisha Masharti mbali mbali yanayowekwa katika Miamala ya kibiashara nk, ambayo hayaendani na kanuni za kisheria, hivyo basi sio kila utaratibu unaowekwa basi itapasa kuufuata na aliyeenda kinyume ataingia katika madhambi.

Kwa hiyo wewe ukimuwekea Sharti mteja wako kwamba utamuuzia bidhaa Fulani kwa Sharti akupe lifti akupeleke kwako, **Sharti hilo ni batili na biashara kisheria imepita na wala haina neno** na asipo kupa lifti usianze kutumia Aya na Hadithi zinazokatiza uongo na kufanya khiyana kwa kila aliyeenda kinyume na Masharti au utaratibu uliowekwa na mtu au Kampuni fulani.

Kwakua yeye kafuata sheria na si matakwa ya Kampuni yasiyo na kichwa wala miguu kwa mujibu wa vipimo sahihi vya kisheria.

MFANO WA PILI

Akija mtu ana Sadaka yake akawa ana wasaidia Waislamu lakini akaweka utaratibu kwamba ukishaachukua Sadaka lazima utie Saini kwamba umepokea Sadaka hiyo, kisha wewe kwa kua sheria ya Allaah imekupa

ruhusa ya kupokea Sadaka hiyo, ukishaapokea ukaamua kutotia Saini kwakua inaingiza udhalili katika nafsi, basi sheria ya Kiislamu haitakulazimisha kufuata utaratibu huo wala Sharti hilo kwakua sheria haijakuwajibishia wewe kutia Saini unapopewa Sadaka, bali Sheria imekuruhusu wewe kupokea Sadaka hiyo bila Sharti lolote lile.

Na hiyo ndio asili ya Sadaka kiislamu, unapompa mtu Sadaka huna tena haja ya kumuwekea masharti ambayo hayana kichwa wala mguu, hata zawadi pia ukimpa mtu hutakiwi kuanza kumuwekea masharti ya jinsi ya kuitumia nk.

Kwa hiyo basi akija mtu akasema mbona umesoma utaratibu wa Sadaka kwamba ukishaapokea lazima utie Saini na umeenda kinyume na ahadi.?

Jawabu ni kwamba Allaah amewajibisha kwa wenye uwezo kuwasaidia wasio na uwezo bila Sharti la kutia Saini, hivyo basi kuipokea Sadaka hiyo ni jambo la halali kwa maskini, na muhitaji huyo, na kutia Saini sio wajibu kwa mujibu wa Sheria, kwa hiyo huo utaratibu ni wa khiari tu ukifanya sawa, na usipofanya pia hupati dhambi.

Amesema Allaah katika kitabu chake kitukufu

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ وَالَّذِينَ

Na katika mali zao kuna fungu maalumu kwa muombaji na anayejizua kuomba

Kwa hiyo kumsaidia mwenye haja ni jukumu lako wewe mwenye uwezo na wala huna haja ya kumuwekea vikwazo na masharti yasiyo na kichwa wala mguu.

Wengine wanaweza kuja na uelewa wao wakasema waislamu wanaenda juu ya masharti yao waliyowekeana.

Naam ni Sahihi lakini tutakuambia malizia Hadithi mpaka mwisho utaona inakujibu yenyewe.

Hebu tuione Hadithi kwa tamko lake hapa kisha tuchambue maana yake

الْمُسْلِمُونَ عَلَى شُرُوطِهِمْ إِلَّا شَرْطًا أَحَلَّ حَرَامًا أَوْ حَرَّمَ حَلَالًا

Waislamu wapo juu ya Masharti yao, isipokua Sharti ambali limehalalisha haramu, au kuharamisha halali

Kwa mujibu wa Hadithi hii tunatilia mkazo kwamba sio kila Sharti na utaratibu unaowekwa na watu basi itakua ni wajibu kuufuata na mwenye kwenda kinyume na utaratibu huo atapata dhambi kisheria.

Bali Sharti au utaratibu unaouweka utaangaliwa je hakuna jambo la halali ambalo umeliharamisha kwa utaratibu wako au Sharti lako? Pia pataangaliwa je hakuna jambo la haramu umelihalilisha kupitia utaratibu wako?

Kama umeweka utaratibu ambao ndani yake kuna jambo la halali umeliharamisha, basi tutakuambia utaratibu wako na Sharti lako tutakuachia mwenyewe, na kama jambo hilo ni biashara basi biashara hiyo itapita kisheria na Sharti au utaratibu hautawajibika kufanyiwa kazi.

MFANO WA TATU

Kisheria mume amehalalshiwa na Allaah kuoa mke zaidi ya Mmoja sasa ikatokea wakati wa uchumba mwanamke akamuwekea Sharti kwamba ukinioa sitaki uniolee mke mwingine.

Kiuhalisia Sharti hili limeharamisha kwa mume jambo ambalo mola wake amemhalalishia, sasa basi kwa mujibu wa usahihi wa mambo kielimu Sharti hilo aliloweka mwanamke litapuuzwa na endapo mume atakua na haja ya kuoa mke mwingine basi ataruhusiwa kisheria kuongeza mke na hakuna dhambi yoyote juu yake.⁶

Twendapo juu ya msimamo huu Sahihi, basi utabainikiwa zaidi kwamba Sio kila Sharti au utaratibu atakaouweka mtu katika mambo ya Miamala basi itapasa kuufuata.

Lakini utaratibu ambao hauhalalishi haramu wala kuharamisha halali, hapo itafaa kuufuata lakini kuhusu kumuingiza mtu katika dhambi kwa kwenda nao kinyume ni jambo linahitaji lifanyiwe utafiti kwa kuupepukua vyema huo utaratibu kisheria.

Na tunaposema hivi haimaanishi kwamba watu wasiwekeane utaratibu katika mambo yao laa, wekeaneni utaratibu wenu na mtu akienda kinyume nao basi mtoeni katika huo mfumo wenu, na wala hamtapata dhambi. mfano wewe ni Boss katika ofisi yako, ukaweka utaratibu

⁶ Na hii ndio kauli aliyoitia nguvu Imamu Ibn Hazmi na wengio kama iliyvo katika kitabu chake Al ihkaam

kwamba kila mfanya kazi aje kazini saa Mbili kamili Asubuhi, sasa ikitokea mfanya kazi ameamua makusudi kuja kazini saa tatu kamili, wewe una hiari ya kumfukuza au kumbakisha.

Na ukimfukuza kazi hulaumiwi kisheria. Lakini pia ukiamua kumkata Mshahara kwa muda alioamua kuchelewa pia huna dhambi kwakua makubaliano yenu anayajua kabla ya kuanza kazi hivyo ukiamua kumkata Mshahara kwa mujibu wa muda aliochelewa una haki hio kidini pia.

KAULI SAHIHI KUHUSU KUIWEKEA SHARTI ZAWADI YAKO

Baada ya kuona kua sio kila utaratibu unaowekwa itawajibika kuufuata napenda nimalizie Nukta moja muhimu hapa ili asiye kudhani mtu kua hatukuipa Nukta hii haki yake katika Makala yetu hii ya kielimu,

Kwa mujibu wa kauli sahihi kama tulivyoeleza hapo awali ni kwamba Zawadi haitakiwi kuwekewa matumizi ya namna kuitumia bali ukishaampatia mtu basi yeye ana uhuru wa kuitumia atakavyo.

Kwa mfano ukamuambia mtu na kupatia elf kumi lakini Sharti ukanunue chakula ule au ukanunue Kanzu ya kuvaa baada ya wewe kuona kwamba huyo mtu anahitajio la chakula au kanzu ya kuvaa.

Hilo ni jambo lisilotakikana na Shaarti hilo halipo katika kitabu cha Allaah na kila Sharti ambalo halipo katika kitabu cha Allaah hilo ni batili kama tulivyvoona hapo awali.

Amesema Ibnul mulaq'qin Allaah amrehamu

لو قال وهبت لك هذا الدرهم بشرط أن تشتري به خبزا وتأكله لم يصح الهبة على الصحيح لأنه لم يطلق التصرف. قاله القاضي في الفتاوى

Na lau akisema nimekupa Zawadi hii ya Dirhamu kwa Sharti ununue kwa hiyo Dirhamu Mkate au uile Zawadi hiyo haitasihi Zawadi hiyo kwakua hajaachilia (Uhuru wa) matumizi ⁷

Pia hilo amelisema Imaamu An-nawawiy

ولو وهبه شيئاً بشرط ألا يبيعه المتهب أو لا يهب أو يأكله لم يصح على الصحيح.

Na lau akimpatia Zawadi (kitu) chochote kwa Sharti asiuze mpewa Zawadi au asiitoe Zawadi au aile, haitasihi ⁸

Kwa maelezo haya natumai umeelewa ewe ndugu yangu msomaji kwamba ukimpatia Zawadi mtu unatakiwa kumpa uhuru wa matumizi na si kumuwekea vikwazo za utumiaji unaotaka wewe lakini pia sharti lako hilo au utaratibu wako huo unaompangia hauzingatiwi na Zawadi itathibiti pale pale katika umiliki wake endapo atakua ameshaichukua, na hilo ndio jambo sahihi kwakua hiyo ni kama Biashara upande huo.

Bali hayo masharti unayoweka hayana athari yoyote kama aliyvo sema Imaamu lb nu Qudaama katika Al mugh'niy:

وإن شرط في الهبة شروطا تنافي مقتضاها نحو وهبتك هذا بشرط أن لا تقبه أو لا تبعه أو بشرط أن تبعه أو تقبه أو بشرط أن تقب فلانا شيئا لم تصح الشروط وفي صحة الهبة وجهان بناء على الشروط الفاسدة في البيع...

Na akiweka Sharti katika Zawadi Masharti ambayo makusudiwa yake, mfano, nimekupa Zawadi hii kwa Sharti usiitoe Zawadi au usiuze au kwa Sharti uiuze, au uitoe Zawadi au uiuze, au kwa Sharti umpatie Zawadi mtu Fulani kitu chochote. Hayatasihi Masharti hayo, na katika kusihi hiyo Zawadi kuna njia mbili kwa kujengea juu ya Mashari ambayo ni haribifu katika biashara

UONGOZI WA MITANDAO JUU YA MATUMIZI SAHIHI YA MAWASILIANO YA KIMTANDAO NI KAMA TU UONGOZI WA BABA KWA WANAE AU MTAWALA KWA RAIA WAKE HIVYO HAUATHIRI ZAWADI KUTOKUA MILIKI HALALI YA ALIYEPEWA

Kuna maelezo niliyasoma katika Makala fulani yakigusia kua wamiliki halali wa Laini za Lipa kwa simu ni wenye makapuni na kwa umiliki huo wanauwezo wa kuifungia Laini hiyo nk.

Jawabu letu hap an kama ifuatavyo kwanza kabisa tumeona hapo awali kwamba kisheria ukishampa mtu Zawadi basi ile Zawadi inakua miliki yake na huruhusiwi kuichukua tena wala kumfanyia khiyana yoyote hivyo basi kw akua Serikali yetu imeweka mfumo wa kufuatilia matumizi Sahihi ya kimawasiliano, ndio ikawapa wenye makampuni mamlaka ya kuweza kufungia laini hizo kwa sababu za kiusalama endapo kumetokea matumizi

⁸ Rejea Rawdhwatul T-twaalibiin

mabaya. Lakini mamlaka hayo hayaruhusu wenye kampuni kufanya tu kila watakacho watakapojiskia tu.

Kwa hiyo basi wao wataruhusika tukisheria ya dini kufungia laini ambayo imeenda kinyume na taratibu zilizoweka na Serikali ili kuchunga usalama.

Mfano wao ni kama baba mzazi alivyokua na uongozi kwa mwanae kiasi kwamba akiona matumizi mabaya ya kitu basi baba anaruhusika kukizuia au kukichukua kabisa kwa mwanae.

Imekuja katika Hadithi sahihi kuuthibitisha uongozi huo kama isemavyo hapa

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «أَلَا كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ

Imepokewa kutoka kwa Ibn Omar Allaah amridhie kutoka kwa Mtume swala na salamu zimshukie juu yake amesema: fahamuni kila mmoja miongoni mwenu ni mchungu na kila mmoja wenu ataulizwa kuhusu Raia wake, Mtawala aliyejuu ya watu ni mchungu na hakika yeye ataulizwa kuhusu Raia wake, na mwanaume ni mchungu juu ya watu wa nyumbani kwake (Familia yake) na ataulizwakuhusu wao

Hivyo basi mzazi ni kiongozi katika Familia yake lakini anapompatia kiti mwanae basi umiliki unakua ni wa mtoto tangu alipomilikishwa na baba yake kitu hicho, isipokua baba ana Mamlaka ya kiuangalizi kwenye matumizi ya kitu hicho alichompatia mwanae.

Kwa hiyo ni kosa kuuvua umiliki wa Laini kwa Mtumiaji kisa tu et! Kampuni imepewa Mamlaka na Serikali ya kusimamia matumizi ya Laini hiyo.

Lakini cha kushanga ni kwamba hizi Laini za Mitandao kwanza za kawaida na hizo za Lipa kwa Simu zinazwa, na Huduma ya Lipa kwa Simu unawekewa kwenye Laini yako ya kawaida pia sio lazima upewe Laini Mpya, na hilo ni kwa mujibu wa taratibu za baadhi ya makampuni ya Simu

Wanaweza wa ku activate Huduma ya Lipa kwa Simu kupitia laini yako ya kawaida. Sasa laini umenunua unapangiwa vipi matumizi yake ambayo kwa mujibu wa sheria sio matumizi haramu?

LAINI YA LIPA KWA SIMU NI MILIKI HALALI YA MWENYE LAINI HIYO NA ANAUWEZO WA KUMPA MTU BURE AU ZAWADI AU KUMUUZIA AU KUITOA WAQFU

Ndugu msomaji nilisoma Makala ya mmoja katika Waandishi wa kiislamu, nikaona yeye amekanusha umiliki wa Laini ya Lipa kwa Simu kwa mmiliki wake yaani aliyeisajili kwa ajili ya Huduma hiyo. Bali akazidisha zaidi kwamba haifai kumpa mtu, au kuitoa Zawadi au kuitoa Waq'fu, na hata akifa mwenye Laini hiyo basi haitafaa kuirihiti.!!!

Kauli hii kwa hakika imenistaajabisha sana, mfano wake ni ule wa mtoto na baba yake, yaani kwakua baba yako ana usimamizi kamili juu yako wewe mtoto, basi ule usimamizi wake utakupelekea wewe usirithiwe na warithi wako kile ambacho baba yako amekumilikisha wakati wa uhai wako.

Mfano huo ulete kwenye Laini utaona unaingia mia kwa mia. Kwakua kampuni imekumilikisha Laini hiyo na imebaki tu na usimamizi tena kwa kanuni za Serikali, kama ambavyo usimamizi wa baba hauondoi mamlaka ya wewe kugawa kutoa Zawadi kutoa Waq'fu, basi ni hivyo hivyo usimamizi wa Kampuni hauondoi chochote katika hayo.

Hivyo basi ndugu zangu wasomaji mkifiwa na ndugu yenu baba au mama nk, na alikua ana miliki Laini ya Lipa kwa Simu na aliwafahamisha namba za Siri basi mnaruhusiwa kuirithi hiyo Laini kwakua ni moja ya mali halali za baba au mama yenu nk, katika wale mnaowarithi.

Hivyo hivyo kama ana miliki Laini nyingine kama zile za kutoa na kuweka pesa wanazozita Laini za Uwakala, zote hizo ni mali halali kurithiwa bila kizuizi chochote.

MWENYE LAINI YA LIPA KWA SIMU ANARUHUSIWA KIISLAMU KUCHUKUA MALIPO ENDAPO MTU ATAHITAJI HUDUMA HIYO KWAKE BILA KULIPIA BIDHAA

Hapo awali nimetangulia kusema kwamba asili ya Miamala yote ni halali, isipokua lije katazo la kisheria la kuuharamisha Muamala huo, pia kama umefuatia kwa makini utabaini kua nilisema kwamba sio kila mfumo, au utaratibu, au Masharti, yaliyowekwa basi ukienda kinyume nayo utakua umefanya dhambi kisheria.

Hivyo basi kwakua kampuni imekumilikisha Laini ya Lipa kwa Simu, basi wewe utaruhusiwa kwa mujibu wa sheria ya dini kuitumia katika kila matumizi sahihi ambayo sio ya haramu.

Hapa nitahitaji nitumie mfano wa karibu sana ili mnielewe vyema.

Wewe ukishaamilikishwa Laini ile tayari kiisalmu inageuka kua miliki yako, hivyo basi mtu yeyote akitaka kuitumia kwa matumizi yake binafsi wewe unaruhusiwa kuingia naye makubaliano ya malipo. Kwa hiyo basi kwa kua Laini ni miliki yako, akija mtu akaomba afanye Muamala wa kiasi Fulani cha pesa, utaruhusiwa kumuwekea kiwango kwa mujibu wa vile mtakavyokubaliana.

Mtu akikuuliza hilo tozo ni la nini mwambie ni la kumpa huduma aliyoitaka kupitia Laini yangu, na kwakua anafahamu kua Huduma hiyo inamfaidisha akiamua atafanya akiamua ataacha.

Mfano ni wewe unayetumia Laini isiyo ya Lipa kwa Simu, endapo umeweka salio lako la mia tano, akaja mtu anataka kuitumia simu yako kufanya mazungutumzo yake, sasa wewe upo huru kumpa atumie bure au kumlipisha, mfano ukamuambia, kama utatumia Laini yangu basi kila dakika moja utalipia shilingi elf moja, kama akikubali basi atalazimika kukulipa kwa huduma uliypmpa bila kujali wewe umetumia salio la mia ngapi kwa muda wa dakika alizotumia.

Na muamala huu ulikua ukifanyika sana miaka ya elf 2000 kabla ya simu kuenea katika nchi yetu, na watu walikua wakienda katika vibanda vya simu kwa lengo hilo, unaambiwa kabisa kuongea dakika moja utalipia kiasi kadhaa cha pesa.

Muamala huo ni muamala sahihi kwakua unahcomlipisha pale ni malipo ya ile huduma unayompa.

Hivyo basi wewe mwenye Lipa kwa Simu kisheria unaruhusiwa kuchukua malipo mtakayokubaliana na huyo mwenzio, kwa lengo la yeye kulipia huduma ya kunufaika na Laini yako. Wala hakuna Ghishi wala Uongo, wala Khiana kwakua, asili ya miamala ni uhalali na makubaliano yenu wenyewe ambayo yapo chini ya kanuni za kisheria.

قل من حرم زينة الله التي أخرج لعباده والطيبات من الرزق

Sema ni nani huyo anayeharamisha mapambo ya Allaah aliyoyatoa kwa waja wake na vilivyo vizuri (vya halali) katika Rizki

Ama madai kwamba kwa nini umkate gharama ili hali akitoa kwa Laini yako ya Lipa kwa Simu anakatwa pia na kampuni? Swali ni kwamba kwani amefuata nini huku kwenye Laini ya Lipa kwa Simu? Kama anaona hakumlipi si akatoe kwa mfumo mwingine? Huku atalipia Huduma na akiona haimlipi basi halazimishwi kutumia Laini ya Lipa kwa Simu alichokifuata ni huduma na hiyo huduma ndio atakayoilipia.

Hapa ndio mwisho wa sehemu ya kwanza ya Makala hii kaa tayari kwa ajili ya muendelezo wake Inshaa Allaah

Kwa mahitajio ya kazi zetu za uandishi unaweza kuwasiliana na muandishi ukazipata kwa mtindo wa Pdf au Hard copy

Mfani wa Makala zetu ni

- Jinsi ya kuswalia Jeneza
- Hukumu ya chakula cha msibani
- Hukumu ya kuwakusanya wake wenza katika nyumba moja
- Kisomo cha Swala ya Maghribi
- Hukumu ya Ushoga katika Uislamu
- Hukumu ya kulazimiana na juzuu moja kila siku katika Swala ya Taraweesh
- hukumu ya kujengea Makaburi katika Uislamu
- miamala ya Lipa kwa Simu ambayo ndio hii iliyopo mikononi mwako sasa nk.

وإن تجد عيباً فسد الخلل ... فجل من لا عيب فيه وعلا

Abuu Dauda Juma Bin Daud

1447/Rajabu/7

27/12/2025

Tanga Pongwe Tanzania

065319069/0789887790